



۲۰۱۶/۱۲/۰۶

پوهندوی آصف بهاند

تال

۳

د ماشومانو او کوچنیانو له پاره نوې ډیوه

د کوچنیانو ادبیات تاریخي پس منظر، اوسنی حالت

شپږ دیرشمه برخه

د «تال» په باب لومړنی لیکنه چې زما له نظره تیره شوه «تال مهالنی چاپ شوه!» نومیده. لومړی سر سري وړ نه تیر شوم ما ویل چې کومه سیاسي یا طنزیه مهالنی به وي، بیا می وې چې راځه یو وار خو وړ باندي تیر شه، چې لږ می گزارش ولوست، پو شوم چې د کار څه دي. دا گزارش د «تال» د امتیاز خاوند او مسؤل مدیر بناغلي نجیب پاڅون لیکلی دی. د دې ر پوت په یوه برخه کې د تال د خپریدو د موخي، مسؤل مدیر، د امتیاز خاوند او محتویاتو په باب په داسې راغلي دي: «تال له بلخ ولایت څخه د ماشومانو لپاره بنوونیزه، روزنیزه، معلوماتي او تفریحي مهالنی خپرونه ده، چې په لومړي ځل له دې ولایت څخه په پښتو ژبه خپره شوه، د دې خپروني د امتیاز څښتن او مسؤل چلوونکی نجیب الله پاڅون دی. د تال په مهالنی کې د ماشومانو لپاره گڼ مطالب خپاره شوي، چې له هغې جملې نه شعرونه، کیسې، توکي، روغتیايي معلومات، ساینسي معلومات، د ماشومانو فولکلوریک شعرونه او هر اړخیز گټور معلومات چاپ شوي، د تال په لومړنی گڼه کې لاندې مطالب خپاره شوي، چې دلته یې صرف نومونه اخلو:

۱- تال څه دی؟

۲- د ماشوم حقوق

۳- د پښتو ژبي توري

۴- آیا پوهېدی؟

۵- ولي بايد ډېرې اوبه وڅښو؟

۶- غرونه څنگه پيدا شول؟

۷- لمر له ځمکې څومره لري دی؟

۸- ولي ترکاری گټورې دي؟

۹- بنځه د پوهانو د فکر په هنداره کې (د لویانو خبرې)

۱۰- خندا مینه ده (توکي)

۱۱- د هیواد ملي شخصیتونو پیژندنه (پیژندگلو)

۱۲- د هیلو تال (شعرونه) لکه خورکی ته، سهار، تولگی، جگره او ...

۱۳- لنډه کیسه (واوره)

د پاڼو شمیره: له 1 تر 4

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکني د لیکنيزې بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هيله من يو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په څیر و لولئ

۱۴- د ماشومانو کانکور (پوښتنې)

۱۵- د نن غوټی د سبا گلان (د استعداد لرونکو ماشومانو پېژندنه)

۱۶- د بلخ چهاربولک ولسوالی د ادبي او فرهنگي مرکزونو پېژندنه

۱۷- د کوچنیانو فولکلوريکي سنډري

او ...

ټال مهالنې د مزار شريف ښار په شمول د بلخ په لري پرتو ولسواليو کې هم وپشل کېږي دغه خپرونه څلور مخونو کې خپرېږي...»

په دنيا کې کوم قومونه چې خبرې لري کوي او عمل ډېر؛ نو هغه قومونه تل خپل منزل ته رسېدلي دي. (خان عبدالغفار خان باچا خان)



جګړه

دا جګړه کړې خدایه ورکه
شي مي کرکه له ټوپکه
مور د سولي ژوندون غواړو
د الله په پراخه ځمکه
د انسان په نامه یاد یو
دښمني نه لرو کرکه



ټولګی

کور، هم می کورګی دی
ښکلی می ټولګی دی
زه پکې لیکل کوم
هم ښه زده کول کوم
د درس، سبق کور گی دی
ښکلی می ټولګی دی
په ما باتدی ډېر ګران دی
مال او هم می خان دی
ښوونځی، که پوهنځی دی
ښکلی می ټولګی دی
ښه به پی تل پاک ساتم
پاک له ګ نه خاک ساتم



سهار

چې راګڼېښم سهار
خپل کالي کړم تيار
کړم په بکس کې په ځای
کتابونه، خودکار
توره ډره پسنسل
پسنسل پاک او پرکار
بیا مې مینځمه لاس
هم غاښونه ګرار
که مې غټ وي نوکان

دهیلو ټال



خورګی ته!

ښکلی، ګللی ده، سره وپښتان او شنی سترګی
جی ده، سره وپښتان او شنی سترګی
نډی، اسی ژاړي، زه چې ښوونځي ته ځم
ژر رانه غواړي، زه چې ښوونځي ته ځم
لوسی په باغچه کې په خوند او مزه کوو

د «ټال» د خپورولو د موخي په باب او په بلخ ولایت کې د ماشومانو د بد حالت په هکله د «ټال» مسؤل مدیر **داسي** په ویلي دي:

«... زموږ موخه له دې خپروني څخه دا ده، چې پښتانه ماشومان تعليم او مطالعي ته وهڅېږي او دوی په خپله ژبه لیک او لوست وکړي، مور په دې خپرونه کې ډېره هڅه کړي، چې د ماشومانو لپاره او یا هم د ماشوم په ژبه خواره مطالب خپاره کړو تر څو دوی په آسانی سره دغه مطالب ولوستلی شي، په بلخ کې پښتانه ماشومان په ډېر ناوړه حالت کې ژوند لري خصوصا د دې ولایت په لري پرتو ولسواليو کې پښتانه ماشومان اکثره مزدوري او پردي مالونه څروي دوی ټوله ورځ په دښته کې له خپلو پلرونو سره په درنو کارونو بوخت وي...»

دلته پښتانه پلرونه خپل ماشوم ته د کتاب پر ځای پلاستيکي وسلې او تفنگچې اخلي... زموږ غوښتنه له هغو پښتنو پلرونو څخه دا ده چې نور دې خپل ماشوم ته د تفنگچې پر ځای کتاب او اخبار په لاس کې ورکړي د دې پر ځای، چې په خپل ماشوم د کور او بهر درانه کارونه وکړي هغه دې ښوونځي ته واستوي او تعليم دې پرې وکړي،

د پاڼو شمیره: له 2 تر 4

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته راښوولې. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de یادونه: دلپکنی د لیکنيزې ښې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په څیر و لولئ

... د ټال خپرونه به د ماشومانو ادبياتو ته کار کوي او د دوی په ژبه به خواره مطالب خپروي، د ماشوم ايجادي ادبيات د وينا او ليکلو له مخې پوهان په دوو برخو وېشي يو هغه ادبيات دي چې هغه پخپله د ماشوم له خوا رامینځ ته شوي او يو هغه دي چې ماشوم ته يا د ماشوم په ژبه ليکل شوي دي. دا دواړه د ماشومانو د ذهني ودې د دوی تر مينځ د سياليو او ذوق په خړوبولو کې ډېر اغېزمن تمامېږي. پښتو کې د ماشوم ادب په برخه کې د گوتو په شمېر خپروني شته، چې دغه برخه لا تراوسه هم خواره ده. اوس، اوس د دغې تشې د ډکولو لپاره يو شمېر ليکوالانو هڅه کړې او ماشومانو ته يې د دوی په ژبه ځينې خپروني پيل کړي، چې مور د دغه کار راتلونکي ته هيله مند يو، ټال به خپل ژورنالېستيک رسالت په پوره ايماندارۍ سره سر ته رسوي او د ماشومانو د حقونو لپاره به نه ستړي کېدونکې هلې ځلې کوي...»

د «ټال» د چاپيدو په غبرگون کې د اوسني نسل د روزنې او د دوی د بني راتلونکو پلويانو د مبارکيو تر څنګ، خپل نظريات هم څرګند کړي دي چې په دې برخه کې به د ځينو نظريات را واخستل شي:

بناغلي ذبيح الله احساس د «ټال» د لومړۍ گڼې د خپريدو په باب داسې ليکلي دي:

«چا ويل چې په درياب کې گوهر نشته.

ټال:

ټال؛ له بلخه چاپېدونکې اوومه پښتو خپرونه ده، خو له نورو سره توپير لري. ټال د ماشومانو لپاره خپرېږي، هغه تشه، چې په دغه ولايت کې د تېرو ديارلسو کلونو د روانو ادبي او رسنيزو هڅو په لړ کې ورته چا پام نه و کړی. دغه خپرونه د بلخ ادبي خوځښت د مشرتابه غړي، ملگري **Najib Pason** نجيب پاڅون په امتياز او مسووليت چاپېږي. په خپل ملگري وياړو او ورته مبارکي وایم. لومړۍ گڼه يې نن زما تر ميزه ورسېده. د ماشومانو لپاره جالب مواد پکې راټول شوي دي. د ټال ټالۍ دې رواني وي او زموږ ماشومان دې ورسره خوښ».

ميرويس درمان د يوه کامت په ترڅ کې خپل **نظر** داسې څرګند کړی دی:

«د ماشوم په دنيا کې بل پرمختګ؛ هغه کار چې په تېرو ۱۳ کلونو کې ور ته د چا پام نه وه؛ ټال خپرونه د بلخ ادبي خوځښت له ځوان ملگري نجيب پاڅون څخه ډيره مننه چې ماشومانو ته يې په خپله مورنۍ ژبه خپرونه جوړه کړی»

دا چې د «ټال» مسولين ټال څه ډول د بلخ ولايت، او شاوخوا ولايتونو ته او لا د ټول افغانستان ولايتونو ماشومانو او کوچنيانو ته ور رسوي، دا هم يوه پوښتنه او مخکې پرته ستونزه ده. داسې نه شي چې چاپ يې کړي يا په گدامونو کې پاتې شي او يا يې دکانداران د سودا خرڅولو له پاره وکاروي.

د «ټال» د مسولينو هيله دا ده چې «ټال» هر څوک ولولي، په تيره ماشومان او کوچنيان، د همدې هيلې پر بنا يې د «ټال» د لومړۍ گڼې په لومړي مخکې ماشومانو ته په خطاب کې داسې ليکلي دي:

«گرانو کوچنيانو! دا ستاسو خپله خپرونه ده، دا به لولئ، زده کوئ به يې او د خپلې خوښې ليکل به مور ته را ليرئ! د ټال په دې گڼه کې ستاسو له پاره ډير ښايسته شعرونه، کيسې توکي، روغتيايي او هر اړخيز معلومات ليکل شوي، هيله ده چې وي لولئ او خوند تري واخلي!» (ټال، لومړل کال، لومړۍ گڼه، ۱۳۹۵ لمريز کال د لرم ۲۴ مه، لومړۍ مخ)

د اوس له پاره «ټال» ما ته داسې دی لکه نوی زيريدلی ماشوم. د همدې له پاره يې بايد لاس ونيول شي او د پل اوچتولو چل ور وښودل شي. که يې د ځينو نيگرتياو نه د اوس له پاره ور تير شو، نو ويلای شم چې د ماشومانو او کوچنيانو د لوستلو له پاره د قدر وړ شيان هم لري، زه يې بيا په تکرار او ټينگار سره وایم چې بايد د ماشومانو او کوچنيانو دا خپرونه د دوی تر نازکو لاسونو پورې ور ورسول شي.

د ټال مسولين دي، دې ته نه خوشاله کيږي چې د ټال لومړۍ گڼه را وو ته او په څو ويښانو کې يې د چاپيدو خبر خپور شو؛ دوی بايد لري وگوري او او دې ته پام وکړي چې دا ډيوه مړه نه شي او پر دې باندې جدي فکر وکړي چې له خپلو امکاناتو نه په استفادي سره څه ډول، تر څه وخته او په څه ډول محتوياتو دا ډيوه بله ساتلی شي، دا په دوی پورې اړه لري.

اصلي خبره دا ده چې د «ټال» مسولين ماشومان او کوچنيان په «ټال» کې په مينې او پام سره کينوي، وې زنگوي او د «ټال» په شمال کې د نوي عصر نوي علوم او د راتلونکي له پاره دوی ته داسې څه ور زده کړي چې د دوی د لارې د ډيوې حيثيت ولري، ماشومان او کوچنيانو ته داسې توومنه ورکړي چې په راتلونکو درسونو يعنې ښوونځي او پوهنځي کې ور ته د تومني حيثيت ولري.

د پاڼو شميره: له 3 تر 4

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړيکه ټينگه کړئ maqalat@afghan-german.de يادونه: دلپکنې د ليکنيزې بني پازوالي د ليکوال په غاړه ده، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکې په څير و لولئ

زه، د افغانستان په بلخ کې «تال» خپرونه د ماشومانو او کوچنیانو له پاره یوه ډیوه گڼم، که مسولین او همکار قلموال یې د پیل همدې جدیت ته دوام ورکړي او د تیاري کومه خوله دا ډیوه د وژلو په نیت پوف او مړه نه کړي، هیله ده چې تال به د نوي نسل د نوي ژوند له پاره ښه وزنګیزي او د ماشومانو او کوچنیانو د نوي ژوند لارې به دا ډیوه په علمي او عصري ډول رڼا کاندې.

د شپږ ډیرشمې برخې پای

د پاڼو شمیره: له 4 تر 4

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنيزې بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په څیر و لولئ